

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การจะพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทยให้เกิดความเหมาะสมกับความ เป็นจริงนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจพื้นฐานของปัญหา กรณีของประเทศไทย ซึ่งเป็นระบบตำรวจนั้น ปัญหาส่วนหนึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเชิงระบบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ส่วนหนึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในภาคปฏิบัติที่ทำให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยจากสังคม อยู่ไม่น้อย การแก้ไขจึงจำเป็นต้องเข้าใจปัญหาทั้งสองส่วน ทั้งในมิติของการแก้ไขที่ตัวระบบ หรือ โครงสร้างของงานชันสูตรพลิกศพ และมิติของการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจกันระหว่าง องค์การที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากองค์กรภายในหรือภายนอกกระบวนการยุติธรรม

5.1 บทสรุป

การชันสูตรพลิกศพเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน การชันสูตร พลิกศพจะช่วยให้ทราบถึงสาเหตุการตาย การพิสูจน์เอกลักษณ์ศพ และการค้นหาข้อมูลอื่น ๆ อันจะ นำไปสู่การค้นหาความจริงในคดีนั้นๆ การมีระบบชันสูตรพลิกศพที่ดีจะช่วยให้การค้นหาความจริง เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

จากปัญหาของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในเรื่องการชันสูตรพลิกศพ เมื่อพิจารณา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ย่อมจะเห็นได้ว่าการชันสูตรพลิกศพถูกกำหนดให้ เป็นส่วนหนึ่งอันเป็นส่วนสำคัญของการสอบสวน พนักงานสอบสวนจึงมีบทบาทอย่างมากในเรื่องนี้ โดยมีอำนาจในการออกคำสั่งในเรื่องดังกล่าว บทบาทของบุคลากรทางแพทย์ จึงเป็นเพียงผู้เข้าไป ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการช่วยหาสาเหตุที่ตายเท่านั้น สำหรับแพทย์ที่เข้าร่วมในการ ชันสูตรพลิกศพ ก็ใช้แพทย์ของกระทรวงสาธารณสุขและแพทย์ของโรงพยาบาลตำรวจ ปัจจุบัน แพทย์ของสถาบันนิติเวชวิทยาได้เข้ามาทำหน้าที่แทนโรงพยาบาลตำรวจ แม้สถาบันนิติเวชวิทยา จะถือเป็นหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบโดยตรง แต่ในทางปฏิบัติสถาบันนิติเวชวิทยา ก็ไม่อาจรับ งานได้ทั้งหมด เมื่อระบบที่มีอยู่เป็นระบบที่ขาดการตรวจสอบจึงทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติอยู่

เนื่อง ๆ ว่าพนักงานสอบสวนใช้อำนาจโดยถูกต้องหรือไม่ เพราะเป็นผู้มีหน้าที่โดยตรงในการออกคำสั่ง ซึ่งมีบทบาทที่จะครอบงำหรือชักจูงการให้ความเห็นในส่วนของการชั้นสูตรพลิกศพตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้เป็นอย่างมาก กล่าวคือ

1) การดูศพ ณ สถานที่พบศพรวมทั้งการรวบรวมหลักฐานจากศพและสถานที่ที่พบศพ พนักงานสอบสวนจะไปถึงก่อน และสามารถรวบรวมหลักฐานตลอดจนสอบสวนพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องได้อย่างกว้างขวาง และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชนการกุศลต่าง ๆ ยังเป็นผู้ช่วยเหลือ หลักฐานจากสถานที่เกิดเหตุส่วนนี้มีความสำคัญมากในการวินิจฉัยพฤติการณ์ที่ตายว่าจะเป็นการตายที่เกิดจากการกระทำของตนเอง อุบัติเหตุ หรือถูกผู้อื่นทำร้าย การให้ความเห็นในประเด็นดังกล่าวได้ถูกต้องแม่นยำเพียงใดจึงขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของพนักงานสอบสวนที่จะรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อนำไปพิจารณาร่วมกับผลของการตรวจศพ คือ การดูศพหรือการผ่าศพของแพทย์

2) พนักงานสอบสวนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะทำให้แพทย์หรือบุคลากรที่ไม่ใช่แพทย์ (เจ้าพนักงานสาธารณสุข หรือแพทย์ประจำตำบลตามกฎหมายเก่า) เข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพหรือไม่ โดยเฉพาะในต่างจังหวัดและหากพนักงานสอบสวนให้คนที่ไม่ใช่แพทย์ร่วมชั้นสูตรพลิกศพ บุคคลเหล่านั้นมีความรู้ทางนิติเวชน้อย บางคนอาจไม่มีความรู้พอที่จะปฏิบัติงานได้ ซึ่งทำให้พนักงานสอบสวนสามารถชักจูงความเห็นของคนเหล่านั้นไปในทิศทางที่พนักงานสอบสวนต้องการได้ง่าย

3) การดูศพหรือการผ่าศพของแพทย์เป็นการปฏิบัติหลังจากที่พนักงานสอบสวนและเจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชนการกุศล ได้ดูศพและรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ บางครั้งพยานหลักฐานได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปแล้ว การดูศพของแพทย์ตลอดจนการผ่าศพจึงเน้นไปที่การหาสาเหตุการตายเท่านั้น แพทย์จะให้ความเห็นในพฤติการณ์ที่ตายได้ไม่เต็มที่หรืออาจทำไม่ได้เลย เพราะในทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนไม่ได้ส่งข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐานในที่พบศพ หรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับสภาพศพ ณ สถานที่พบศพให้แพทย์ทราบ

ปัญหาที่เป็นอยู่ในระบบชั้นสูตรพลิกศพของไทย จึงอาจก่อให้เกิดข้อโต้แย้งเสมอระหว่างพนักงานสอบสวนกับแพทย์บางท่าน เพราะทางพนักงานสอบสวนถือว่าการชั้นสูตรพลิกศพเป็นงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน แพทย์เป็นเพียงผู้ที่จะช่วยให้ความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุการตายเท่านั้น เมื่อระบบเป็นเช่นนี้พยานหลักฐานในที่พบศพหรือพยานหลักฐานอันเกี่ยวกับสภาพศพจึงอยู่ที่พนักงานสอบสวนการจะมอบให้แพทย์หรือไม่ จึงกลายเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนด้วยเหตุนี้เราจึงพบว่า การให้ความเห็นของแพทย์ในพฤติการณ์ที่ตายจึงไม่สามารถกระทำได้ดีเต็มที่หรือไม่อาจกระทำได้เลย บางครั้งก็กลายเป็นข้อโต้แย้งระหว่างพนักงานสอบสวนและแพทย์บางท่าน

โดยฝ่ายหนึ่งว่าคดีเกิดขึ้นเป็นฆาตกรรม ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งบอกว่าเป็นการฆ่าตัวตาย ต่างคนต่างอ้างพยานหลักฐานที่ตนพบ การทำงานเหมือนหนึ่งเป็นการตรวจสอบ แต่แท้จริงแล้วกลายเป็นเรื่องกล่าวหาซึ่งกันและกัน

การกำหนดให้แพทย์และองค์กรอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม เช่น พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองต้องร่วมชั้นสูตรพลิกศพ ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เป็นผู้ร่วมชั้นสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ ย่อมเห็นได้ว่าอาจก่อให้เกิดภาระหน้าที่อันเกินควรแก่บุคลากรเหล่านั้นอย่างยิ่ง เนื่องจากมีใ้งานประจำที่ต้องกระทำตามวิชาชีพและความเชี่ยวชาญของตน ซึ่งอาจเกิดข้อสงสัยได้ว่าควรต้องให้บุคลากรดังกล่าว ต้องออกชั้นสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์ด้วยหรือไม่ ส่วนในเรื่องของการไต่สวนชั้นสูตรพลิกศพของศาล ก็เป็นเพียงกระบวนการในชั้นศาลที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้พิพากษาเข้ามาเกี่ยวข้องกับหลังจากการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นแล้วเท่านั้น ซึ่งกฎหมายก็ไม่ได้เปิดโอกาสให้ศาลเข้ามาตรวจสอบได้มากมายนัก

ส่วนในต่างประเทศ เช่น การชันสูตรพลิกศพของประเทศอังกฤษมีองคกรโคโรเนอร์ (Coroner) เป็นองคกรหลักในการดำเนินการค้นหาสาเหตุการตายในทุกกรณี โดยที่โคโรเนอร์หรือผู้ทำการชันสูตรพลิกศพในนามของศาล ถือเป็นองคกรฝ่ายศาลยุติธรรมซึ่งมีอำนาจสืบสวนสอบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำความผิดทางอาญา ผู้ที่ทำการสืบสวนในนามของศาลเรียกว่า Coroner ซึ่งต้องดำเนินการ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่โคโรเนอร์เลือกขึ้นจากบุคคลที่เห็นสมควร ซึ่งอย่างน้อยต้องมีคุณสมบัติเป็นพยาธิแพทย์และมีเจ้าหน้าที่ที่เรียกว่า Coroner's office เป็นผู้ช่วยในการสืบสวนสอบสวน มีการกำหนดองคกรที่ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพไว้เป็นหลักโดยเฉพาะหากจะมีองคกรอื่นเข้าร่วมก็เป็นเพียงเพื่อการช่วยเหลือองคกรหลักในการหาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายหรือเพื่อตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจเท่านั้น หรือในการชันสูตรพลิกศพของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นประเทศที่ใช้ระบบการชันสูตรพลิกศพแบบ “ระบบศาล” หรือ “ระบบผู้พิพากษา” (Judge System) เป็นองคกรที่ทำหน้าที่หลัก ซึ่งให้อำนาจผู้พิพากษาในการสอบสวนการตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดเกี่ยวกับกระบวนการตรวจศพและการผ่าศพ ให้ทำโดย “แพทย์จำนวน 2 คน” โดยกระทำต่อหน้าผู้พิพากษา โดยคนหนึ่งต้องเป็นแพทย์ศาลหรือแพทย์ที่เป็นหัวหน้าของสถาบันนิติเวชหรือสถาบันพยาธิวิทยาของรัฐหรือแพทย์ของสถาบันที่ได้รับความไว้วางใจและมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับนิติเวชศาสตร์ เมื่อมีการผ่าศพก็จะมีการทำรายงานโดยเจ้าหน้าที่ศาลจะมาพิมพ์รายงานตามคำบอกของแพทย์ในขณะที่ผ่าศพ เมื่อทำการผ่าศพเสร็จสิ้น

แพทย์จะให้ความเห็นเกี่ยวกับการตายและความเห็นอื่นเท่าที่จะบอกได้แล้วลงชื่อในรายงาน จากนั้นผู้พิพากษาจะนำเอารายงานดังกล่าวไปศาลเพื่อใช้ในการพิจารณา และในสหรัฐอเมริกา ก็ได้มีการพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพให้มีความน่าเชื่อถือตามหลักวิชาการซึ่งต้องกระทำโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ เป็นระบบแพทย์สอบสวน โดยกำหนดให้การชันสูตรพลิกศพอยู่ในความรับผิดชอบของแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี (County Medical Examiner) นั้น ๆ โดยเป็นหน้าที่ของ Medical Examiner Investigator (M.E.I.) ที่ดำเนินการตรวจสอบในเบื้องต้นว่าการตายนั้นอยู่ในเขตอำนาจของสำนักงานหรือไม่ และเป็นการตายที่จะต้องดำเนินการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายต่อไปหรือไม่ ทำให้เห็นถึงเขตอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจนแน่นอนในเรื่องการแต่งตั้งและคุณสมบัติขององค์กรเจ้าหน้าที่ในการทำการชันสูตรพลิกศพ

จากปัญหาการชันสูตรพลิกศพที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่เป็นระบบที่เรียกว่า “ระบบตำรวจ” ซึ่งได้ใช้กันมานานและเกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์เสมอว่า มีความไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาเชิงเปรียบเทียบระบบการชันสูตรพลิกศพในต่างประเทศและในประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับทรัพยากรและสถานการณ์ของประเทศ เมื่อพิจารณาหลักการหรือทฤษฎีต่าง ๆ ในทางวิธีพิจารณาความอาญาประกอบกับศึกษาบทบัญญัติของต่างประเทศ พบว่าหากมีการแยกระบบงานชันสูตรพลิกศพออกจากอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และให้มืองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้มีอำนาจออกคำสั่งและรับผิดชอบแทนที่ ย่อมส่งผลดีต่อระบบการชันสูตรพลิกศพ กล่าวคือ เป็นการแยกงานส่วนที่พนักงานสอบสวนไม่ถนัดออกมา และลดบทบาทที่จะครอบงำหรือชักจูงการให้ความเห็นในส่วนของการชันสูตรพลิกศพ อันเป็นการแก้จุดอ่อนในระบบชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการชันสูตรพลิกศพของไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ถึงมาตรา 156 ประกอบกับหลักทฤษฎีต่าง ๆ พบว่า บทบัญญัติดังกล่าวนี้ สามารถกำหนดเหตุปัจจัยเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการชันสูตรพลิกศพให้มีผู้รับผิดชอบแทนพนักงานสอบสวนที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงาน โดยมีบุคลากรและสำนักงานสถานที่ในการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะทางที่มีความรู้ความชำนาญและเชี่ยวชาญในการชันสูตรพลิกศพ ทั้งยังสามารถลดขั้นตอนความยุ่งยากซับซ้อนของการทำงานในองค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในระบบการชันสูตรพลิกศพ ให้มีความชัดเจนทั้งระบบ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า แพทย์ควรมีอำนาจและความรับผิดชอบโดยตรงในการทำการชันสูตรพลิกศพตั้งแต่ทำการสอบสวน ขั้นตอนการตรวจศพทั้งกรณีการตรวจสภาพศพภายนอกและกรณีที่ต้องผ่าศพ และการจัดการกับศพ ซึ่งรวมถึงชิ้นส่วน

ของศพด้วย โดยมีการจัดตั้ง “สำนักงานแพทย์สอบสวน” ในแต่ละจังหวัด ให้มีบุคลากรซึ่งเป็น “พยาธิแพทย์” ประจำอยู่ที่เพียงพอ ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับนิติเวชศาสตร์และการสอบสวน ทั้งนี้โดยขึ้นตรงกับองค์กรศาลยุติธรรม อันเป็นการกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงานที่มีอิสระจากกันเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258 เป็นการสร้างกลไกเพื่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายอย่างยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำในมาตรา 150 ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง จากการศึกษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่ จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทย์สภาทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ทั้งนี้ ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์ดังกล่าวทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันที และให้แพทย์ดังกล่าวทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ ด้วยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ ได้รับแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวันแต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในส่วนชันสูตรพลิกศพและในกรณีที่ ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ เมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้พนักงานอัยการ ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156

พบว่าวัตถุประสงค์ของมาตรา 150 วรรคหนึ่ง นั้นแพทย์ที่ทำการผ่าชันสูตรศพนั้น กำหนดไว้แต่เพียงแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งได้รับวุฒิบัตรหรือได้รับหนังสืออนุมัติจากแพทย์สภาทำการชันสูตรศพโดยเร็ว 1. ถ้าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้จึงให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐปฏิบัติหน้าที่ 2. ถ้าแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปฏิบัติหน้าที่ 3. ถ้าแพทย์ประจำ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่ เห็นได้ว่าปัญหาเรื่องตัวบุคลากรยังคงเป็นปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการดำเนินงานของระบบ เพื่อเป็นเจ้าภาพอันเป็นส่วนสำคัญของระบบและเกิดความชัดเจน ซึ่งหากมีการกำหนดให้มีหน่วยงานแพทย์สอบสวนที่ขึ้นตรงต่อศาลยุติธรรม โดยมีแพทย์สอบสวนที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านอย่างแท้จริงและมีบุคลากรที่เพียงพอเป็นผู้มีอำนาจรับผิดชอบแทนพนักงานสอบสวนในการออกคำสั่งเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ เหมือนประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้กำหนดให้การชันสูตรพลิกศพอยู่ในความรับผิดชอบของแพทย์สอบสวนประจำเคาน์ตี (County Medical Examiner) ซึ่งในความเห็นของผู้วิจัยควรมีการกำหนดนิยามเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “สำนักงานแพทย์สอบสวน” และ “แพทย์สอบสวน” อันเป็นการจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงานที่มีอิสระจากกันเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 258

จากการศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสามถึงวรรคสี่บสอง

วรรคสาม “ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ให้พนักงานอัยการและ พนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งระดับ ปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพร่วมกับพนักงานสอบสวนและแพทย์หรือตามวรรคหนึ่งและให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ

วรรคสี่ “เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้ว ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวันแต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ”

วรรคห้า “เมื่อได้รับสำนวนชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวหาใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับสำนวน ถ้ามีความจำเป็น ให้ขยายระยะเวลาออกไปได้

ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน แต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ”

วรรคหก “ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการ”

วรรคเจ็ด “ในการไต่สวนตามวรรคห้า ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาล และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลส่งสำเนาคำร้องและแจ้งกำหนดวันนัดไต่สวนให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตาย ตามลำดับอย่างน้อยหนึ่งคนเท่าที่จะทำได้ทราบก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวันและให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายมาสืบ”

วรรคแปด “เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตาย มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบและนำสืบพยานหลักฐานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายมีสิทธิแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ หากไม่มีทนายความที่ได้รับการแต่งตั้งจากบุคคลดังกล่าวเข้ามาในคดีให้ศาลตั้งทนายความขึ้นเพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย”

วรรคเก้า “เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่นำสืบมาแล้วมาสืบเพิ่มเติมหรือเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบก็ได้ และศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการไต่สวนและทำคำสั่ง แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิของผู้นำสืบพยานหลักฐานตามวรรคแปดที่จะขอให้เรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอื่นมาให้ความเห็นได้แย้งหรือเพิ่มเติมความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว”

วรรคสิบ “คำสั่งของศาลตามมาตรานี้ให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น”

วรรคสิบเอ็ด “เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการไต่สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการ เพื่อส่งแก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป”

วรรคสิบสอง “แพทย์ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานผู้ไต่สวนชันสูตรพลิกศพ และผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอให้มาให้ความเห็นตามมาตรานี้มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน หรือค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทางและค่าเช่าที่พัก ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลังส่วนทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา นี้ มีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายเช่นเดียวกับทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา 173”

พบว่าวัตถุประสงค์ของมาตรา 150 วรรคสาม ถึงวรรคสี่สอง นั้น กำหนดเพิ่มเจ้าพนักงานเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ โดยนอกจากให้มีพนักงานสอบสวนและแพทย์แล้ว ยังกำหนดให้มีพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง ตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอขึ้นไปเข้าร่วมกระบวนการชันสูตรพลิกศพ จะเห็นได้ว่าข้อมก่อกำหนดให้เกิดภาระหน้าที่อันเกินควรแก่บุคลากรเหล่านั้นอย่างยิ่ง เนื่องจากมิใช่งานประจำที่ต้องกระทำตามวิชาชีพและความเชี่ยวชาญของตน ส่วนการที่กฎหมายกำหนดให้มีการไต่สวนโดยศาลอีกชั้นหนึ่งนั้น ก็เป็นเพียงกระบวนการในชั้นศาลที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้พิพากษาเข้ามาเกี่ยวข้องกับภายหลังจากการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นแล้วเท่านั้น ซึ่งกฎหมายก็ไม่ได้เปิดโอกาสให้ศาลเข้ามามตรวจสอบได้มากมายนัก เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นการเพิ่มขั้นตอนของกระบวนการที่มีองค์กรหลายองค์กรเข้ามาเกี่ยวข้องมากเกินไปจนเกิดความจำเป็น ซึ่งไม่ตรงกับบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรนั้นๆ หากมีการกำหนดให้มีหน่วยงานที่มีความรู้ความชำนาญและความเชี่ยวชาญในงานทางด้านนิติเวชอย่างแท้จริงเป็นหน่วยงานอิสระที่ขึ้นตรงต่อศาลยุติธรรมซึ่งเป็นองค์กรกลางที่มีความน่าเชื่อถือเป็นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพแทนทั้งหมด ย่อมช่วยลดขั้นตอนของกระบวนการทำงานและบทบาทหน้าที่ที่ไม่มีคามจำเป็น เพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากทับซ้อนลงได้

ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 150 วรรคหนึ่ง และวรรคสามถึงวรรคสี่สอง ให้ลดลงเหลือเพียงหกวรรค ดังนี้

วรรคหนึ่ง “ในกรณีที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ ให้แพทย์สอบสวนประจำสำนักงาน แพทย์สอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ทั้งนี้ ให้แพทย์สอบสวนดังกล่าวทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพทันทีและให้แพทย์สอบสวนดังกล่าวทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพด้วยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งเรื่อง ถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวันแต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพและในกรณีที่ ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพของแพทย์สอบสวนไปยังพนักงานอัยการ

เมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพโดยเร็วและให้พนักงานอัยการ ดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156”

วรรคสาม “ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้น โดยการกระทำของพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ให้แพทย์สอบสวนประจำสำนักงาน แพทย์สอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพตามมาตราหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติในวรรคสองมาใช้บังคับ”

วรรคสี่ “เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพตามวรรคสามแล้ว ให้แพทย์สอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพให้เสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งถ้ามีความจำเป็นให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวันแต่ต้องบันทึกเหตุผลและความจำเป็นในการขยายระยะเวลาทุกครั้งไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ”

วรรคห้า “เมื่อแพทย์สอบสวนทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพให้เสร็จแล้ว ให้ส่งสำนวนการชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป”

วรรคหก “ผลการชันสูตรพลิกศพของแพทย์สอบสวน ตามวรรคสามไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้อง และการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือนุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวกับการตายนั้น”

ประเด็นที่สอง จากการศึกษาการชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสอง ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ และก่อนการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้

พบว่าวัตถุประสงค์ของมาตรา 150 วรรคสอง นั้น กฎหมายไม่เปิดโอกาสให้ญาติของผู้ตาย ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทางคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญา ให้ได้รับโอกาสเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพแต่อย่างใด เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้สิทธิเพียงแพทย์และพนักงานสอบสวนเท่านั้น ที่สามารถทำการชันสูตรพลิกศพพร้อมกันได้ ย่อมเป็นการไม่สอดคล้องต่อแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองญาติของผู้ตาย ซึ่งในมุมมองของนักกฎหมายอเมริกัน “ศพเป็นเสมือนทรัพย์สินของญาติผู้ตาย” (Quasiproperty) โดยกำหนดให้ญาติหรือสมาชิกของครอบครัวผู้ตายเป็นเจ้าของผู้ครอบครองศพ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) ได้กำหนดถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัวไว้ในข้อ 19 ที่วางหลัก สิทธิที่จะแสวงหารับและส่งข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ โดยไม่คำนึงถึงเขตแดน อันทำให้เห็นถึง “สิทธิของญาติผู้ตายในการรับรู้ความจริงเกี่ยวกับการตาย” รวมถึง “การถือไว้ซึ่งความทรงจำเกี่ยวกับผู้ตาย” ซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวเดียวกันกับตนด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำใน มาตรา 150 วรรคสอง ดังนี้

วรรคสอง “ก่อนการชันสูตรพลิกศพ ให้แพทย์สอบสวนเป็นผู้มีหน้าที่แจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิที่จะขอเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ”

จากการศึกษาหลักการและทฤษฎีในทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายต่างประเทศตามสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการชั้นสูตรพริกศพ โดยใช้ทฤษฎีในทางวิธีพิจารณาความอาญาที่นำเสนอมานั้น อาจเป็นจุดเริ่มต้นในการแก้ไขระบบการชั้นสูตรพริกศพ ในประเทศไทย โดยมีการแก้ไขตัวบทกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องตามมา เพื่อให้เกิดกระบวนการค้นหาความจริงที่ชัดเจนและเป็นไปตามหลักวิชาการที่เป็นสากล อันจะเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดหน่วยงานหลักสำคัญ เช่น ตำรวจกลาง (แพทย์สอบสวน) สำนักงานสถานที่ในการปฏิบัติงาน (สำนักงานแพทย์สอบสวน) ในการทำรายงานความเห็นที่เกี่ยวกับการชั้นสูตรพริกศพ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญ ของหน่วยงานที่สังกัดในองค์กรที่มีความเป็นกลางที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านอย่างแท้จริง ให้เป็นผู้มีอำนาจรับผิดชอบแทนพนักงานสอบสวนในการออกคำสั่งเกี่ยวกับการชั้นสูตรพริกศพ เพื่อส่งต่อรายงานความเห็นดังกล่าวไปยังพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีในการทำความเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง เพื่อเสนอส่งพนักงานอัยการพร้อมสำนวนพิจารณาต่อไป รวมถึงการเปิดโอกาสให้ญาติของผู้ตายมีสิทธิในการรับรู้ความจริงเกี่ยวกับการตาย โดยมีสิทธิในการเข้าร่วมชั้นสูตรพริกศพร่วมกับแพทย์สอบสวนได้ อันจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและมีความเป็นธรรมน่าเชื่อถือต่อสังคมมากยิ่งขึ้น